

Hørings svar: NOU 2020:4. Straffelovrådets utredning nr. 1. Kriminalisering av og deltakelse i rekruttering til kriminelle grupper

Oslo kommune ved SaLTo sekretariatet, Trondheim kommune og Kristiansand kommune viser til Justis- og beredskapsdepartementets utsendelse av høring på NOU 2020:4 om kriminalisering av deltakelse i og rekruttering til kriminelle grupper den 24/6-2020 med høringsfrist 15/10-2020.

Verken kommunene eller KS er høringsinstanser på forslaget om å kriminalisere deltakelse i og rekruttering til kriminelle grupper. Vi mener kommunene har en helt sentral rolle i å forebygge og bekjempe kriminalitet. Oslo kommune v/ SaLTo sekretariatet, Trondheim kommune og Kristiansand kommune vil derfor benytte seg av retten til å avgi en høringsuttalelse selv om vi ikke er høringsinstans

Oslo, Trondheim og Kristiansand velger å gi en felles høring. Disse tre byene opplever utfordringer som er forholdsvis like med hensyn til organiserte kriminelle miljø selv om volumet nok er større i Oslo.

Oslo, Trondheim og Kristiansand kommune støtter Straffelovrådet i at en kriminalisering avgrenses til å gjelde de «modne» gjengene bestående av voksne deltakere, som begår mye og alvorlig kriminalitet og som aktivt benytter den fryktpkapitalen som gruppen/organisasjonen representerer. Å kriminalisere deltakelse i det som må betraktes som løse ungdomsgjenger med mindreårige deltakere, vil kunne påføre disse ytterligere stigmatisering. En kriminalisering av løse ungdomsgjenger vil slik vi ser det også kunne medføre at de får politiet som en ytre fiende noe som vil kunne forsterke det interne samholdet. I stedet for å forebygge gjengdeltakelse, risikerer en å fremme det. Dette fenomenet må møtes gjennom en tilpasset bruk av kommunenes virkemidler i et samspill med et lokalt og tilstedeværende politi som evner å bygge relasjoner til de aktuelle ungdommene.

Oslo, Trondheim og Kristiansand kommune støtter Straffelovrådet i at en kriminalisering av forberedelseshandlinger og evt. forbuds- og oppløsningshjemmel først må anvendes hvis andre virkemidler har vist seg utilstrekkelige. Kommunenes forebyggende rolle overfor de «modne gjengene» begrenses i at dette i stor grad handler om voksne medlemmer som er utenfor grepet av det kommunale forebyggings- og tjenesteapparatet. Det er begrensninger på hvor langt kommunene kan strekke sin bruk av forvaltningsmyndigheten for å ramme disse gjengene spesifikt. Det betyr at politiets rolle i å forebygge og bekjempe slike miljøer blir viktigere. Slik vi ser det har ikke politiets innsats overfor disse gruppene gitt ønsket effekt, og en lovgivning som også rammer forberedelseshandlinger og gjengenes kriminelle aktivitet vil kunne være berettiget.

Erfaringer fra de tre kommunene bemerker at de kriminelle nettverkene er svært tilpasningsdyktige og har god innovasjonsevne. De evner å tilpasse seg nytt regelverk og metodikk (herunder barnevern, politi og kommunen for øvrig) De kriminelle miljøene er i kontinuerlig utvikling. Dette bidrar til å gjøre vurderinger basert på historiske data mindre

relevante. Når erfaring tilsier at de er endrings- og til tilpasningsdyktige tenker vi at de raskt vil kunne tilpasse sin virksomhet til et nytt lovverk.

Når det gjelder de såkalte 1% gjengene, hovedsakelig bestående av voksne gjengmedlemmer er det lett å støtte Straffelovrådets anbefalinger.

Utvalget belyser problemstillingen med taushetsplikt kort. I det forebyggende arbeid vises det til dansk lovgivning, men utvalget kommer ikke med klare anbefalinger. Kommunene oppfatter at nettopp på dette feltet – at man ved lovendring – har mulighet til å gi det offentlige verktøy som faktiske kan virke. Det danske lovverket bidrar – i tillegg til å være mer effektivt enn det norske systemet – også til betydelig besparelser pr sak. I tillegg øker det danske systemet oppdagelsesmulighetene for nye kriminelle nettverk, hvilket gjør det mulig å iverksette forebyggende tiltak på et tidlig tidspunkt.

Oslo, Trondheim og Kristiansand kommune legger til grunn i vår vurdering av de to alternative straffebudene som Straffelovrådet anbefaler, at ingen av modellene strider mot menneskerettighetene, særlig ikke mot forenings- og forsamlingsfriheten. Et enstemmig utvalg konkluderer i utredningen likelydende. Vi vil i vår vurdering legge særlig vekt på hvilken grad de to alternative straffebudene vil kunne virke etter intensjonen – forebygge og bekjempe alvorlig og gjengbasert kriminalitet, samt hvilken betydning dette vil få for kommunenes arbeid opp mot samme målgruppe.

Flertallsforslaget. Et selvstendig straffebud som rammer aktiv og vesentlig deltakelse i en kriminell sammenslutning.

Oslo, Trondheim og Kristiansand kommune har ikke sterke motforestillinger mot det straffebud som flertallet foreslår. Det vil gi en mulighet for å straffe ledere og bakmenn som gir betydelige bidrag for å drifte den kriminelle virksomheten – forutsatt at det brukes nok ressurser for å etterforske og iredteføre slik kriminalitet og at en klarer å overstige de bevismessige utfordringer. Det er imidlertid grunn til å tvile på om det vil få særlige effekter på godt organiserte kriminelle «kunnskapsorganisasjoner» med en betydelig evne til å tilpasse seg politiets og omverdenens reaksjoner. At enkeltpersoner straffedømmes vil neppe medføre at godt organiserte kriminelle miljø reduserer virksomheten av betydning. Et slikt straffebud stående alene vil neppe ha særlig stor effekt.

Mindretallsforslaget: Straffesanksjonert forbuds- /oppløsningshjemmel.

Mindretallets forslag belyser deltakelse i en organisert kriminell sammenslutning og om dette forbys gjennom en kjennelse i retten etter en begjæring fra statsadvokaten, kan straffes med fengsel i inntil tre år. Dette betyr at en først må forby sammenslutningen gjennom en rettslig prosess, deretter kan en straffe deltakelse i den. Det foreslås også at retten kan beslutte et forbud mot å oppholde seg på nærmere bestemte eiendommer og områder som framstår som tilholdssted for sammenslutningen. Forslaget innebærer også en straffebestemmelse som skal ramme en videreføring av sammenslutningens aktiviteter under et endret navn, kjennemerker og tilholdssted.

Fordelen ved denne modellen er at dette vil ramme organisasjonen sterkere enn flertallets forslag. Det er sannsynlig at sammenslutningene vil tilpasse seg en slik bestemmelse

gjennom å nedtone symbolbruken, nedtone synligheten og kanskje også begrense kriminelle aktiviteter. Forbud som rammer klubbhusene vil trolig ramme hardt siden klubbhusene spiller en viktig rolle både for den kriminelle aktiviteten og for det sosiale livet i de kriminelle sammenslutningene. For kommunene vil dette kunne bety en reduksjon i kontrolloppgaver som mange saksbehandlere opplever som ubehagelige.

Oslo, Trondheim og Kristiansand kommune mener at et slikt straffebud stående alene vil ha større tilsiktet effekt.

En kombinasjon av de to forslagene?

I høringsbrevet stiller Justis- og beredskapsdepartementet spørsmål om et selvstendig straffebud (slik flertallet foreslår), kan suppleres med en straffeprosessuell hjemmel til å nedlegge forbud mot en kriminell organisasjon, samt mulighet til å oppstille oppholdsforbud for medlemmer av en slik sammenslutning (slik mindretallet foreslår). Departementet ber om høringsinstansenes syn på behovet for en slik hjemmel og innspill til hvordan en slik hjemmel bør utformes.

Oslo, Trondheim og Kristiansand kommune kan ikke se at de to alternative forslagene på noen måte står i motstrid til hverandre. De representerer ulike tilnærminger og kan med fordel supplere hverandre.

Oslo, Trondheim og Kristiansand kommune har ikke noen konkrete innspill til hvordan en slik hjemmel bør utformes.

Det vises for øvrig til høringsinnspill fra KS som gir en mer utfyllende behandling av Straffelovrådets utredning og forslag.

Oslo kommune

Trondheim kommune

Kristiansand kommune

Ved SaLTo sekretariatet

Ved Kommunedirektør

Ved Kommunedirektør

Hege Bøhm Ottar

Morten Wolden

Camilla B. Dunsæd